

ศักยภาพและความพร้อมของโรงเรียนเครือข่ายการฝึกประสบการณ์
วิชาชีพครูสาขาวิชาการจัดการเรียนรู้ (เกษตรกรรมศึกษา)
คณะศึกษาศาสตร์และพัฒนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
Potential and Readiness of the Network Schools of Teaching Professional
Experience Training in the Learning Management Program (Agriculture
Education), Faculty of Education and Development Sciences,
Kasetsart University

อภิชาติ ไจอารีย์

Apichart Jai-aree

คณะศึกษาศาสตร์และพัฒนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน

Faculty of Education and Development, Kasetsart University Kamphaeng Saen Campus, Thailand

E-mail: feduacj@ku.ac.th

Received May 5, 2022; Revised June 1, 2022; Accepted July 15, 2022

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาศักยภาพและความพร้อมของโรงเรียนเครือข่ายการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูในสาขาวิชาการจัดการเรียนรู้ (เกษตรกรรมศึกษา) และ 2) ศึกษาความคิดเห็นของโรงเรียนเครือข่ายการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู คณะศึกษาศาสตร์และพัฒนศาสตร์ต่อสมรรถนะของนิสิตครูเกษตรที่ดี เป็นการวิจัยเชิงสำรวจกับโรงเรียนเครือข่ายฯ จำนวน 23 แห่ง เก็บข้อมูลด้วยแบบสัมภาษณ์ชนิดกึ่งโครงสร้าง แบบประเมินศักยภาพ และแบบสำรวจสถานที่ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยสถิติพรรณนา สำหรับข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1. โรงเรียนเครือข่ายฯ มีศักยภาพและความพร้อมในการเป็นโรงเรียนฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูในสาขาวิชาการจัดการเรียนรู้ (เกษตรกรรมศึกษา) ตามข้อบังคับของคุรุสภาและคณะ โดยภาพรวมและรายด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านนโยบายและแผน 2) ด้านหลักสูตรมาตรฐานและสาระการเรียนรู้ 3) ด้านบุคลากร 4) ด้านอาคารสถานที่ และสื่ออุปกรณ์การสอน 5) ด้านขนาด ที่ตั้งและการคมนาคม และ 6) ด้านสวัสดิการ อยู่ในระดับสูง

2. ความคิดเห็นของโรงเรียนเครือข่ายฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู คณะศึกษาศาสตร์และพัฒนา ศาสตร์ต่อสมรรถนะของนิสิตครูเกษตรที่ดีโดยภาพรวม รายด้าน และรายข้ออยู่ในระดับมากที่สุด โดย ให้ความสำคัญกับสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้เป็นลำดับแรก

ผลการวิจัยดังกล่าวศูนย์ฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูได้ทำเป็นระบบฐานข้อมูลและสารสนเทศ โรงเรียนเครือข่ายอย่างเป็นระบบ และนำไปสู่การพัฒนาารูปแบบการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูใน สาขาวิชาการจัดการเรียนรู้ (เกษตรกรรมศึกษา) ให้สอดคล้องกับสมรรถนะที่คาดหวังได้

คำสำคัญ: ครูเกษตร; การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู; ความพร้อมของโรงเรียน; สมรรถนะ

Abstract

This article aimed to study 1) the potential and readiness of the network schools of teaching professional experience training in the learning management program (Agriculture Education); and 2) the opinions of the schools teaching professional experience training network on the competency of good agricultural student teachers. This survey was conducted among 23 schools. Data were collected using a semi-structured interview form, a potential assessment form, and a site survey developed by the researcher. The quantitative data were analyzed with descriptive statistics, and qualitative data were analyzed by content analysis. The research results were found as follows:

1) Network schools were potential and ready to provide practical and professional training for the pre-service teachers majoring in Agriculture Education according to criteria specified by the Teachers Council of Thailand and the Faculty, and each aspect was at a high level, consisting of 1) policy and plan; 2) curriculum, standards, and learning materials; 3) personnel; 4) facility and teaching materials; 5) size, location, and transportation; and 6) welfare.

2) The opinion of the school teacher professional experience network, Faculty of Education and Development Sciences, on the competencies of agricultural student teachers overall, each aspect, and item is at the highest level. The first priority was teaching competency.

By applying research findings, the Teacher Vocational Training Center will be used to create a database and information system of the school teacher professional experience training network, and lead to the development of a teacher professional experience training model in the field of learning management majoring in Agriculture Education in accordance with the expected competencies.

Keywords: Agriculture teacher; Teacher vocational experience training; School readiness; Competencies

บทนำ

แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579 ได้กล่าวถึงบทบาทหน้าที่ของสถาบันการผลิตครูในระดับอุดมศึกษา ว่ามีหน้าที่สำคัญในการส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนาหน่วยผลิตครูพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา ให้มีคุณภาพและมาตรฐานสูงในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องชาญ สอดคล้องกับจุดเน้นของการปฏิรูปวิชาชีพครูตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 ได้กำหนดว่าการปฏิรูปวิชาชีพครูมุ่งเน้นให้มีจัดระบบ และกระบวนการผลิตครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณภาพและมาตรฐานให้เหมาะกับการเป็นวิชาชีพชั้นสูง กระบวนการผลิตครูจึงเป็นกระบวนการหนึ่งที่สำคัญที่จะสร้างครูที่มีคุณภาพสู่ตลาดแรงงานในอนาคต (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) ซึ่งข้อกำหนดดังกล่าวสืบเนื่องมาจากการปฏิรูปการศึกษา ปัจจัยแห่งความสำเร็จของการปฏิรูปการศึกษา คือ การปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาครบทุกด้าน โดยกระบวนการเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ จำเป็นต้องอาศัยครู ซึ่งได้แก่ บุคลากรวิชาชีพที่ทำหน้าที่หลักด้านการเรียนการสอนและการส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยวิธีการต่างๆ ในสถานศึกษาทั้งของรัฐและเอกชน นอกจากนี้แล้วยังถือว่าเป็นบุคคลที่มีความรู้ความสามารถทั้งทางด้านเนื้อหา กระบวนการถ่ายทอด ตลอดจนทั้งมีทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพ ครูจะเปรียบเสมือนพลังอันสำคัญในการพัฒนาประเทศชาติ (โครงการการศึกษาไทยในยุคโลกาภิวัตน์, 2542)

คณะศึกษาศาสตร์และพัฒนศาสตร์ มีจุดเริ่มต้นจากการเป็นส่วนหนึ่งของคณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ในปี พ.ศ. 2550 ได้รับอนุมัติให้เปลี่ยนชื่อมาเป็น “คณะศึกษาศาสตร์และพัฒนศาสตร์” ตามประกาศสภามหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มีหน้าที่หลักในการจัดการเรียนการสอนทางด้านศึกษาศาสตร์และพัฒนศาสตร์ทั้งระดับปริญญาตรีและบัณฑิตศึกษาโดยยึดหลักปรัชญาที่ว่า “ศึกษาศาสตร์และพัฒนศาสตร์เป็นศาสตร์แห่งการพัฒนามนุษย์สู่สังคมอุดมปัญญา” และวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 คือ ผลิตครู นักการศึกษาและนักพัฒนา ที่มีคุณภาพและคุณธรรมเพื่อพัฒนาสังคมด้วยวัตถุประสงค์ดังกล่าว ปัจจุบันทางคณะฯ จึงได้จัดการเรียนการสอนเพื่อการผลิตครูในหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเรียนรู้ โดยจำแนกเป็น 5 แขนงวิชา ได้แก่ เกษตรกรรมศึกษา วิทยาศาสตร์ศึกษา คณิตศาสตร์ศึกษา พลศึกษาและสุขศึกษา และภาษาอังกฤษศึกษา (คณะศึกษาศาสตร์และพัฒนศาสตร์, 2562)

กระแสแห่งการปฏิรูปวิชาชีพครู ทำให้ในปี พ.ศ. 2547 คณะกรรมการวิชาการของคณะศึกษาศาสตร์และพัฒนศาสตร์ได้ปรับปรุงหลักสูตรการผลิตครูที่จัดการศึกษาโดยใช้เวลา 5 ปี หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาเกษตรศาสตร์ (หลักสูตร 5 ปี) ต่อมาปี พ.ศ. 2548 เปิดสอนหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการสอนคณิตศาสตร์ และสาขาวิชาพลศึกษา และเปิดสอนหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเรียนรู้ 4 แขนงวิชา ในปี พ.ศ. 2551 ดังที่ได้กล่าวในข้างต้นล่าสุดในปี พ.ศ. 2562 ได้ทำการปรับปรุงหลักสูตรอีกครั้งตามนโยบายการผลิตครู 4 ปี คือ หลักสูตร

ศึกษาศาสตร์บัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเรียนรู้ 5 แขนงวิชา ได้แก่ เกษตรกรรมศึกษา วิทยาศาสตร์ศึกษา คณิตศาสตร์ศึกษา พลศึกษาและสุขศึกษา และภาษาอังกฤษศึกษา (คณะศึกษาศาสตร์และพัฒนศาสตร์, 2562) โดยหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิตที่ปรับปรุงใหม่ทั้งหมดนี้ มีเงื่อนไขที่สำคัญประการหนึ่ง คือ นิสิตที่จะสำเร็จการศึกษาและสามารถประกอบอาชีพครูต้องผ่านกระบวนการฝึกประสบการณ์วิชาชีพด้านการสอนและการวิจัยในสถานศึกษา เป็นเวลาไม่น้อยกว่า 1 ปี โดยมีจำนวนหน่วยกิต ไม่น้อยกว่า 12 หน่วยกิต (ราชกิจจานุเบกษา, 2562) ซึ่งการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาหมายรวมถึง การฝึกปฏิบัติวิชาชีพครูระหว่างเรียน และการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาในสาขาวิชาเฉพาะ (ราชกิจจานุเบกษา, 2563)

จากนโยบายการผลิตครูของคณะศึกษาศาสตร์และพัฒนศาสตร์ ที่ขยายการผลิตหลากหลายสาขาวิชามากขึ้น และเพิ่มจำนวนการผลิตครูเกษตรให้สอดคล้องกับความต้องการของสังคมมากขึ้น ตลอดจนการดำเนินการในระยะเวลาที่ผ่านมา คณะกรรมการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูได้ดำเนินการสำรวจโรงเรียนฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูเครือข่ายสำหรับสาขาเกษตรกรรมศึกษาเดิมไว้จำนวน 15 โรงเรียน (อภิชาติ ใจอารีย์ และ แพรวนภา เรียงริลา, 2554) ซึ่งไม่เพียงพอกับจำนวนนิสิตสาขาเกษตรกรรมศึกษาที่กำลังจะออกฝึกปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาของนิสิตในชั้นปีที่ 4 ทั้ง 2 ภาคการศึกษา คือ ปฏิบัติการสอน 3 และ 4 ในปีการศึกษา 2565 ประกอบกับข้อกำหนดสำนักงานเลขาธิการคุรุสภาที่กำหนดให้สถาบันผลิตครูต้องมีการให้ความช่วยเหลือและพัฒนาสถานศึกษาที่เป็นเครือข่ายอย่างเป็นระบบ (สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา, 2550) ดังนั้นเพื่อให้กระบวนการฝึกประสบการณ์วิชาชีพสำหรับนิสิตที่เรียนหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเรียนรู้ สาขาเกษตรกรรมศึกษา เป็นกระบวนการที่ช่วยส่งเสริมให้นิสิตมีโอกาสนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับในรั้วมหาวิทยาลัยไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์จริงในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูดังเจตนารมณ์ของหลักสูตร สอดคล้องกับข้อบังคับของคุรุสภาว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพและจรรยาบรรณของวิชาชีพ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาค้นคว้า และความพร้อมของโรงเรียนเครือข่ายการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูในสาขาวิชาการจัดการเรียนรู้ (เกษตรกรรมศึกษา) รวมทั้งศึกษาความคาดหวังเกี่ยวกับสมรรถนะที่ดีของนิสิตครูเกษตรและจัดทำเป็นระบบฐานข้อมูลและสารสนเทศโรงเรียนเครือข่ายการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูอย่างเป็นระบบ และนำไปสู่การพัฒนารูปแบบการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูในสาขาวิชาการจัดการเรียนรู้ (เกษตรกรรมศึกษา) ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาศักยภาพและความพร้อมของโรงเรียนที่ส่งเสริมต่อการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ในสาขาวิชาการจัดการเรียนรู้ (เกษตรกรรมศึกษา)
2. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของโรงเรียนเครือข่ายฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู คณะศึกษาศาสตร์ และพัฒนศาสตร์ต่อสมรรถนะของนิสิตครูเกษตรที่ดี

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดเกี่ยวกับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู โดยผู้วิจัยใช้กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี สาขาครุศาสตร์และสาขาศึกษาศาสตร์ (หลักสูตรสี่ปี) พ.ศ. 2562 (ราชกิจจานุเบกษา, 2562) ซึ่งได้กำหนดคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ของหลักสูตรครู 4 ปี ได้แก่ 1) มีค่านิยมร่วม 2) เป็นคนดีมีคุณธรรม จริยธรรม ยึดมั่นในวิชาชีพครู 3) เป็นผู้เรียนรู้และฉลาดรู้ 4) เป็นผู้ร่วมสร้างสรรค์นวัตกรรม 5) เป็นผู้มีความสามารถสูงในการจัดการเรียนรู้ 6) เป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง และได้กำหนดให้การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู สถาบันอุดมศึกษาควรให้นิสิต/นักศึกษา ได้มีโอกาสฝึกประสบการณ์วิชาชีพเป็นประจำทุกปี ตั้งแต่ระยะแรก ๆ ที่เข้ามาศึกษาเพื่อให้รู้จักวิชาชีพ และสร้างทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพครู และเพิ่มระดับความเข้มข้นของการฝึกประสบการณ์วิชาชีพให้มากขึ้น ควรจัดประสบการณ์ฝึกปฏิบัติงานในหน้าที่ครูในสถานศึกษาตลอดภาคการศึกษา สถาบันควรมีความร่วมมือกับสถานศึกษาที่เป็นหน่วยปฏิบัติการสอนทำแผนการปฏิบัติการสอนของนิสิต/นักศึกษา เพื่อที่บัณฑิตครูจะสามารถหาหน้าที่ครูได้ทันทีเมื่อเข้าไปประกอบอาชีพครูในสถานศึกษา

แนวคิดเกี่ยวกับโรงเรียนเครือข่ายฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ให้ความสำคัญกับการปฏิรูปการผลิตและการพัฒนาครูให้เป็นกลไกหลักในการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา มาตรา 52 กล่าวว่า “...ให้กระทรวงส่งเสริมให้มีระบบกระบวนการผลิต การพัฒนาครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณภาพและมาตรฐานที่เหมาะสมกับการเป็นวิชาชีพชั้นสูง...” (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2553) โดยวัชรภัทร เตชะวัฒนศิริดำรง (2563) ได้เสนอแนวทางการพัฒนาโรงเรียนเข้าสู่มาตรฐานโรงเรียนร่วมพัฒนาวิชาชีพครู โดยใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ได้แก่ 1) การติดต่อประสานงานกับ สถาบันการผลิตครูอย่างสม่ำเสมอ และการปฐมนิเทศอย่างต่อเนื่อง 2) การมอบหมายงาน การกำหนดครูพี่เลี้ยง และการกำกับดูแล 3) การพัฒนาครูพี่เลี้ยงและนักศึกษาร่วมกัน การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการพัฒนาวิชาชีพครู รวมทั้งการพัฒนาองค์กรไปสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ 4) ความพร้อมความเต็มใจให้ความร่วมมือช่วยเหลือกันในเครือข่าย การยอมรับซึ่งกันและกัน และการแบ่งปันการใช้ทรัพยากรบุคคล วัสดุ และอุปกรณ์การเรียนการสอนร่วมกัน

แนวคิดเกี่ยวกับสมรรถนะทางวิชาชีพครู ด้านการปฏิบัติงานและการปฏิบัติตน ตามมาตรฐานวิชาชีพครู พ.ศ. 2564 กำหนดสมรรถนะวิชาชีพครู 3 ด้าน ได้แก่ 1) สมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ 2) สมรรถนะด้านความสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชน 3) สมรรถนะด้านการปฏิบัติหน้าที่ครูและจรรยาบรรณของวิชาชีพ (สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา, 2564)

แนวทางการจัดการศึกษาและปรัชญาการศึกษาเกษตร พบว่า ด้วยวิสัยทัศน์ของพระยาเทพศาสตร์สถิตย์และเจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรี (เสนาบดีกระทรวงธรรมการขณะนั้น) ซึ่งมีภูมิหลังในการศึกษาด้านการเกษตร ได้เล็งเห็นความสำคัญของการสร้างครูเฉพาะทางด้านการเกษตรเพื่อรองรับการสอนวิชาเกษตรกรรมในโรงเรียนประถมศึกษาซึ่งเกิดขึ้นตามพระราชบัญญัติการประถมศึกษา พ.ศ. 2441 จึงได้จัดตั้งโรงเรียนฝึกหัดครูประถมกสิกรรม (ป.ป.ก.) ขึ้นในสังกัดกระทรวงเกษตรธิการ โรงเรียนแรกที่จัดตั้งใน พ.ศ. 2460 คือ โรงเรียนฝึกหัดครูประถมกสิกรรมหลวง พัฒนาการต่อมา คือ กำเนิดของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์เป็นจุดเริ่มต้นของอุดมศึกษาเกษตรศาสตร์ กระแสของการปฏิวัติเขียวและการเร่งรัดพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติก่อให้เกิดการขยายตัวของสถาบันอุดมศึกษาที่จัดการศึกษาทางด้านเกษตรศาสตร์ทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาคเกิดขึ้นอีกหลายแห่ง การขยายตัวของอุดมศึกษาเกษตรศาสตร์มีมูลเหตุและเส้นทางพัฒนาที่แตกต่างกันระหว่าง 3 กลุ่มสถาบัน ได้แก่ กลุ่มมหาวิทยาลัย กลุ่มสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล และกลุ่มสถาบันราชภัฏ (ผ่องพรรณ ตรัยมงคลกุล และ ประสงค์ ดันพิชัย, 2547) การจัดการศึกษาเกษตรยึดหลักการตามปรัชญาปฏิบัตินิยม (Pragmatism) ที่ให้ความสำคัญกับปัจจัยการผลิตครูเกษตร กระบวนการผลิตครูเกษตร และผลการผลิตครูเกษตร โดยเฉพาะเนื้อหาการเรียนการสอนต้องมีความยืดหยุ่น เน้นการเรียนรู้โดยการปฏิบัติจริง (Learning by Doing) (นพคุณ ศิริวรรณ, 2557)

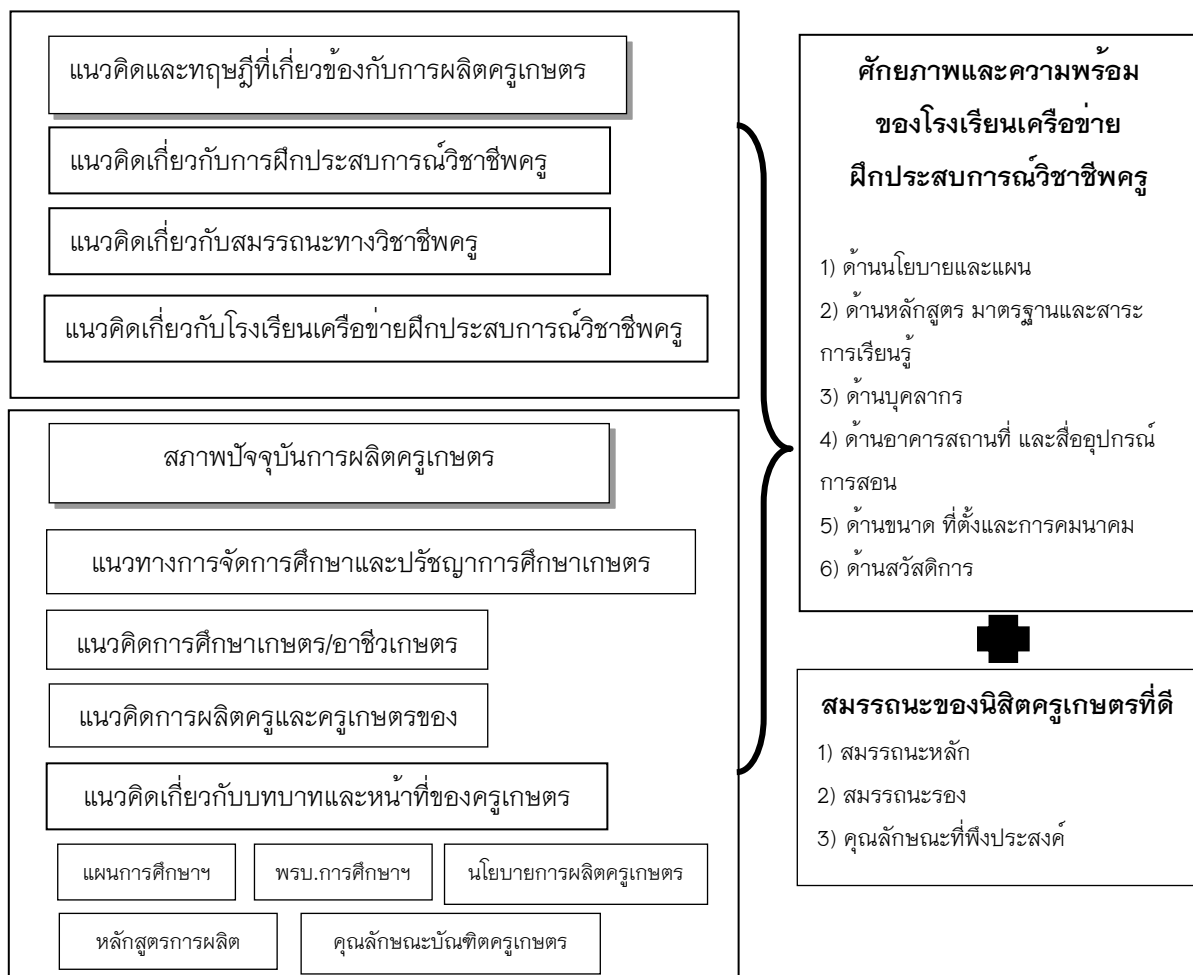
แนวคิดเกี่ยวกับการผลิตครูเกษตร พบว่า ประมาจารย์ผู้บุกเบิกการศึกษาเกษตร ได้ให้ความสำคัญของการสร้างครูเกษตรที่มีความพร้อมทั้งในด้านวิชาการแผนใหม่และการฝึกปฏิบัติที่เข้มข้น เพื่อให้เป็นครูเกษตรที่ถึงพร้อมด้วยความรู้ความสามารถและจิตวิญญาณ (ผ่องพรรณ ตรัยมงคลกุล และ ประสงค์ ดันพิชัย, 2547) ปัจจุบันของการผลิตครูเกษตรในสถาบันอุดมศึกษามีเป้าหมายหลักในการผลิตครูเพื่อสอนวิชาเกษตรกรรมในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน (ชนะ วันหนู, 2557) การผลิตครูเกษตรได้รับผลกระทบสำคัญจากปัจจัยสองประการ คือ 1) การเปลี่ยนโครงสร้างหลักสูตรในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และ 2) การปรับแนวทางการผลิตครูของคุรุสภา (อภิชาติ ใจอารีย์ และ ณภัทร ทองมั่ง, 2560) หลักสูตรการผลิตครูในปีการศึกษา 2562 มีการปรับจากหลักสูตร 5 ปีกลับมาเป็นหลักสูตร 4 ปี แต่ยังคงเน้นให้มีการฝึกปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาอย่างเข้มข้น (ราชกิจจานุเบกษา, 2562)

แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทและหน้าที่ของครูเกษตร พบว่า ประเทศไทยมีสภาพภูมิประเทศเหมาะสมต่อการเกษตร ประชากรส่วนใหญ่มีอาชีพทางการเกษตร ดังนั้นการให้ความสำคัญของวิชาเกษตรกรรมจึงจัดไว้ในแผนการศึกษาแห่งชาติ และเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพ จึงจำเป็นที่จะต้องให้ความรู้ และทักษะในสาขาวิชาชีพต่างๆ กับเยาวชนในทุกๆ ระดับให้เหมาะสมกับวัย หน้าที่

สำคัญประการหนึ่งของระบบการศึกษา คือ การฝึกอบรมวิชาชีพให้แก่เยาวชน โดยเฉพาะวิชาเกษตรกรรม ครูเกษตรจึงควรส่งเสริมการเรียนการสอนด้านการเกษตรด้วยวิธีการที่หลากหลาย เน้นให้ปฏิบัติจริงตามความเหมาะสม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560; ชนะ วันหนู่น, 2557 และ อภิชาติ ใจอารีย์ และณภัทร ทองมั่ง, 2560) สอดคล้องกับการศึกษาพัฒนาการของการศึกษาเกษตรในโรงเรียนของพ่อพรหม ตรียมงคลกุล และประสงค์ ดันพิชัย (2547) กล่าวว่า ครูเกษตรนอกจากจะมีบทบาทในการพัฒนานักเรียนยังมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนตามสภาพบริบทที่โรงเรียนตั้งอยู่ด้วย

กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงสำรวจที่เก็บข้อมูลทั้งเชิงคุณภาพและปริมาณ ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจที่ผู้วิจัยทำการศึกษาค้นคว้า และความพร้อมของโรงเรียนเครือข่ายฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูสำหรับนิสิตในสาขาวิชาการจัดการเรียนรู้ (เกษตรกรรมศึกษา) คุณลักษณะของนิสิตครูเกษตรที่ดีตามความคาดหวังของโรงเรียนเครือข่ายฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู คณะศึกษาศาสตร์และพัฒนศาสตร์ โดยใช้ทั้งข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ มีรายละเอียดดังนี้

พื้นที่ศึกษา

งานวิจัยนี้ศึกษาเฉพาะโรงเรียนเครือข่ายฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู คณะศึกษาศาสตร์และพัฒนศาสตร์ที่ตั้งอยู่ในพื้นที่จังหวัดนครปฐม ราชบุรี ปทุมธานี นนทบุรี สุพรรณบุรี และกาญจนบุรี มีระยะห่างไม่เกิน 150 กิโลเมตรจากมหาวิทยาลัย จำนวน 23 โรงเรียนเท่านั้น

ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลหลัก

ประชากร คือ ผู้อำนวยการโรงเรียน รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ และอาจารย์กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพ (งานเกษตร) ของโรงเรียนเครือข่ายฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู คณะศึกษาศาสตร์และพัฒนศาสตร์ จำนวน 23 โรงเรียน

กลุ่มตัวอย่าง ในการทำแบบประเมินศักยภาพและความพร้อมของโรงเรียนฝึกสอนฯ ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียน หรือรองผู้อำนวยการฯ ที่ได้รับมอบหมาย ซึ่งเป็นผู้ที่ดูแลรับผิดชอบงานบริหารโรงเรียน สามารถให้ข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพ และความพร้อมของโรงเรียนฯ ได้ชัดเจน จำนวน 23 คน

กลุ่มตัวอย่าง ในการทำแบบสอบถามเกี่ยวกับสมรรถนะของนิสิตครูเกษตรที่ดีตามความคาดหวังของโรงเรียนเครือข่ายฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู คณะศึกษาศาสตร์และพัฒนศาสตร์ ประกอบด้วย ผู้อำนวยการโรงเรียน หรือรองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ โรงเรียนละ 1 คน หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพ โรงเรียนละ 1 คน และตัวแทนครูเกษตร โรงเรียนละ 1 คน จำนวน 23 โรงเรียน ซึ่งเป็นผู้ที่ทำหน้าที่ในการดูแลนิสิตฝึกสอนอย่างใกล้ชิด รวมทั้งประเมินการฝึกปฏิบัติการสอนของนิสิตในช่วงที่อยู่ในโรงเรียน รวมจำนวน 69 คน

ผู้ให้ข้อมูลหลัก

ผู้ให้ข้อมูลหลักในการสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับศักยภาพ และความพร้อมของโรงเรียนฯ และการสำรวจโรงเรียน ประกอบด้วย ผู้อำนวยการโรงเรียน รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ และอาจารย์กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพ (งานเกษตร) ซึ่งเป็นผู้ที่ดูแลรับผิดชอบงานบริหารโรงเรียน สามารถให้ข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพ และความพร้อมของโรงเรียนฯ ได้ชัดเจน จำนวน 69 คน

เครื่องมือวิจัย

1. แบบสัมภาษณ์ชนิดกึ่งโครงสร้างและแบบสำรวจสถานที่ ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นโดยมีโดยมีหัวข้อหรือประเด็นในการสัมภาษณ์ดังนี้

1.1 บริบททั่วไปของโรงเรียน: ประวัติความเป็นมา ที่ตั้ง โครงสร้างการบริหารงาน ผู้บริหาร จำนวนนักเรียนและบุคลากร เป็นต้น

1.2 การประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน

1.3 หลักสูตรสถานศึกษา หลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ การงานอาชีพ เน้นสาระที่เกี่ยวข้องกับงานเกษตร

1.4 อาจารย์ที่เลี้ยง วุฒิการศึกษาทางด้านการสอนเกษตรหรือมีประสบการณ์การสอน

1.5 สถานที่ แหล่งการเรียนรู้ วัสดุ-อุปกรณ์สำหรับจัดการเรียนการสอนรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร

1.6 สวัสดิการที่ทางโรงเรียนสามารถจัดให้แก่นิสิตฝึกสอนได้ เช่น ที่พัก อาหารกลางวัน

2. แบบสอบถามสมรรถนะของนิสิตครูเกษตรที่ดีตามความคาดหวังของโรงเรียน เป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตามวิธีของลิเคิร์ต (Likert) ประกอบด้วย สมรรถนะหลัก สมรรถนะรอง และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ซึ่งพัฒนาขึ้นมาจากข้อค้นพบงานวิจัยเรื่องทิศทางการผลิตครูเกษตรของประเทศไทยในช่วง 10 ปี (พ.ศ. 2558–2567) ของอภิชาติ ใจอารีย์ และ ณภัทร ทองมั่ง (2560)

5 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด

4 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก

3 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง

2 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อย

1 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อยที่สุด

3. แบบประเมินศักยภาพ และความพร้อมของโรงเรียนฝึกสอนสำหรับนิสิตในสาขาวิชาการจัดการเรียนรู้ (เกษตรกรรมศึกษา) ซึ่งผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมาจากเอกสารคู่มือการดำเนินงานรับรองปริญญาและประกาศนียบัตรทางการศึกษาเพื่อประกอบวิชาชีพ (สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา, 2550) และมาตรฐานวิชาชีพและเกณฑ์การรับรองปริญญาทางการศึกษา (สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา, 2554) โดยทำการศักยภาพและความพร้อมของโรงเรียนฝึกสอนทั้งสิ้น 6 ด้าน คือ 1) ด้านนโยบายและแผน 2) ด้านหลักสูตร มาตรฐานและสาระการเรียนรู้ 3) ด้านบุคลากร 4) ด้านอาคารสถานที่ และสื่ออุปกรณ์การสอน 5) ด้านขนาด ที่ตั้งและการคมนาคม และ 6) ด้านสวัสดิการ

3.1 ด้านนโยบายและแผน หมายถึง โรงเรียนมีนโยบายและแผนงานในการรองรับนิสิตฝึกสอน โดยบรรจุไว้ในแผนปฏิบัติการของทางโรงเรียน รวมทั้งมีการประชาสัมพันธ์นโยบายดังกล่าวแก่สถาบันอุดมศึกษา เพื่อจัดส่งนิสิตมาฝึกสอน

กำหนดคะแนนระดับศักยภาพ และความพร้อมเป็น 3 ระดับ คือ สูง ปานกลาง ต่ำ ดังนี้

3.00 คะแนน โรงเรียนมีทั้งนโยบายและแผนงานฯชัดเจนเป็นลายลักษณ์อักษร

2.00 คะแนน โรงเรียนมีเฉพาะนโยบายฯ

1.00 คะแนน โรงเรียนไม่มีทั้งนโยบายและแผนงานฯ

3.2 ด้านหลักสูตร มาตรฐานและสาระการเรียนรู้ หมายถึง โรงเรียนมีหลักสูตรสถานศึกษา หลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ตลอดจนมีสาระการเรียนรู้ด้านงานเกษตร ทั้งสาระหลักและเพิ่มเติม ที่เพียงพอสำหรับการจัดการเรียนการสอนแก่นักเรียนจำนวน 2 คน ได้ไม่ต่ำกว่าคนละ 8-10 คาบต่อสัปดาห์

กำหนดคะแนนระดับศักยภาพ และความพร้อมเป็น 3 ระดับ คือ สูง ปานกลาง ต่ำ ดังนี้

3.00 คะแนน โรงเรียนมีหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี และมีสาระการเรียนรู้ด้านงานเกษตรครบตามที่กำหนด

2.00 คะแนน โรงเรียนมีหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี และมีสาระการเรียนรู้ด้านงานเกษตรไม่ครบตามที่กำหนดต้องเสริมด้วยสาระอื่นที่เกี่ยวข้อง

1.00 คะแนน โรงเรียนไม่มีทั้งหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี และมีสาระการเรียนรู้ด้านงานเกษตรไม่ครบตามที่กำหนด

3.3 ด้านบุคลากร หมายถึง โรงเรียนมีอาจารย์ที่มียุทธศาสตร์ตรงตามข้อกำหนดของครูสภา ในการทำหน้าที่อาจารย์ที่เลี้ยงแก่นักเรียน คือ มีวุฒิการศึกษาตรงกับวิชาเอกเกษตร มีประสบการณ์การสอนรายวิชาด้านการเกษตรอย่างน้อย 3 ปี และประพฤติตนเป็นครูที่ดี ตลอดจนมีหน่วยงาน และ/หรือ ฝ่ายภายในโรงเรียนที่ทำหน้าที่กำกับดูแลระบบการรับการฝึกสอนของนิสิต

กำหนดคะแนนระดับศักยภาพ และความพร้อมเป็น 3 ระดับ คือ สูง ปานกลาง ต่ำ ดังนี้

3.00 คะแนน โรงเรียนมีอาจารย์ที่เลี้ยงที่มีคุณสมบัติตรงตามข้อกำหนดของครูสภา และมีหน่วยงาน และ/หรือ ฝ่ายภายในโรงเรียนที่ทำหน้าที่กำกับดูแลระบบการรับการฝึกสอนของนิสิตอย่างชัดเจน

2.00 คะแนน โรงเรียนมีเฉพาะอาจารย์ที่เลี้ยงที่มีคุณสมบัติตรงตามข้อกำหนดของครูสภา แต่ไม่มีหน่วยงาน และ/หรือ ฝ่ายภายในโรงเรียนที่ทำหน้าที่กำกับดูแลระบบการรับการฝึกสอนของนิสิตที่ชัดเจน

1.00 คะแนน โรงเรียนไม่มีทั้งอาจารย์ที่เลี้ยงที่มีคุณสมบัติตรงตามข้อกำหนดของครูสภา และหน่วยงาน และ/หรือ ฝ่ายภายในโรงเรียนที่ทำหน้าที่กำกับดูแลระบบการรับการฝึกสอนของนิสิต

3.4 ด้านอาคารสถานที่ และสื่ออุปกรณ์การสอน หมายถึง โรงเรียนมีอาคารเรียนการสอน ห้องปฏิบัติการ แปลงปฏิบัติการทางการเกษตร และสื่ออุปกรณ์ต่างๆ ที่จำเป็นสำหรับการจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ เพียงพอและมีสภาพพร้อมใช้งาน และ/หรือมีการกำหนดงบประมาณในการจัดซื้อวัสดุ อุปกรณ์สำหรับการจัดการเรียนการสอน

กำหนดคะแนนระดับศักยภาพ และความพร้อมเป็น 3 ระดับ คือ สูง ปานกลาง ต่ำ ดังนี้

3.00 คะแนน โรงเรียนมีอาคารการเรียนการสอน ห้องปฏิบัติการ แปลงปฏิบัติการทางการเกษตร และสื่ออุปกรณ์ต่างๆ ที่จำเป็นสำหรับการจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ เพียงพอและมีสภาพพร้อมใช้งาน

2.00 คะแนน โรงเรียนมีเฉพาะอาคารการเรียนการสอน แต่อาจจะขาดห้องปฏิบัติการ หรือแปลงปฏิบัติการทางการเกษตร

1.00 คะแนน โรงเรียนไม่มีทั้งอาคารการเรียนการสอน แต่อาจจะขาดห้องปฏิบัติการ หรือแปลงปฏิบัติการทางการเกษตร

3.5 ด้านขนาด ที่ตั้งและการคมนาคม หมายถึง โรงเรียนเป็นโรงเรียนขนาดกลางถึงใหญ่ ที่ตั้งอยู่ในแหล่งชุมชนที่สามารถเดินทางได้อย่างสะดวกและปลอดภัย

กำหนดคะแนนระดับศักยภาพ และความพร้อมเป็น 3 ระดับ คือ สูง ปานกลาง ต่ำ ดังนี้

3.00 คะแนน โรงเรียนเป็นโรงเรียนขนาดกลางถึงใหญ่ ที่ตั้งอยู่ในแหล่งชุมชนที่สามารถเดินทางได้อย่างสะดวกและปลอดภัย

2.00 คะแนน โรงเรียนเป็นโรงเรียนขนาดกลางถึงใหญ่ ที่ตั้งอยู่ห่างจากแหล่งชุมชนการเดินทางไม่สะดวกและปลอดภัย

1.00 คะแนน โรงเรียนเป็นโรงเรียนขนาดเล็ก ที่ตั้งอยู่ห่างไกลแหล่งชุมชน

3.6 ด้านสวัสดิการ หมายถึง โรงเรียนสามารถจัดบ้านพักครู (สถานที่พัก) อาหารกลางวัน คอมพิวเตอร์ ติดตั้งสัญญาณอินเทอร์เน็ต และ/หรือสวัสดิการอื่น ๆ แก่னிสิต เพื่ออำนวยความสะดวกแก่னிสิตในการใช้ชีวิตและปฏิบัติการสอน

กำหนดคะแนนระดับศักยภาพ และความพร้อมเป็น 3 ระดับ คือ สูง ปานกลาง ต่ำ ดังนี้

3.00 คะแนน โรงเรียนมีบ้านพักครู (สถานที่พัก) อาหารกลางวัน คอมพิวเตอร์ ติดตั้งสัญญาณอินเทอร์เน็ต และ/หรือสวัสดิการอื่น ๆ แก่னிสิต

2.00 คะแนน โรงเรียนสามารถจัดบ้านพักครู (สถานที่พัก) และ/หรืออาหารกลางวัน คอมพิวเตอร์ ติดตั้งสัญญาณอินเทอร์เน็ต และ/หรือสวัสดิการอื่น ๆ แก่னிสิต

1.00 คะแนน โรงเรียนไม่มีทั้งบ้านพักครู (สถานที่พัก) อาหารกลางวัน คอมพิวเตอร์ ติดตั้งสัญญาณอินเทอร์เน็ต และ/หรือสวัสดิการอื่น ๆ แก่னிสิต

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นที่ 1 การศึกษารูปแบบการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของสถาบันอุดมศึกษาต่างๆ โดยการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง เช่น ข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2562 ข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 ประกาศคุรุสภา เรื่อง การรับรองปริญญาตามมาตรฐานวิชาชีพ หลักสูตร 4 ปี (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2564 คู่มือการดำเนินงานตามโครงการผลิตการศึกษาขั้นพื้นฐานระดับปริญญาตรี (หลักสูตร 4 ปี) ของคณะกรรมการการอุดมศึกษา คู่มือการดำเนินงานรับรองปริญญาและประกาศนียบัตรทางการศึกษาเพื่อการประกอบวิชาชีพ เพื่อ

นำมาสังเคราะห์เป็นกรอบในการสร้างแบบสัมภาษณ์ชนิดกึ่งโครงสร้าง และแบบประเมินศักยภาพ และความพร้อมของโรงเรียนฝึกสอนสำหรับนิสิตในสาขาวิชาการจัดการเรียนรู้ (เกษตรกรรมศึกษา)

ขั้นที่ 2 การศึกษาศักยภาพ และความพร้อมของโรงเรียนฝึกสอนสำหรับนิสิตในสาขาวิชาการจัดการเรียนรู้ (เกษตรกรรมศึกษา) ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยจัดทำหนังสือขอความอนุเคราะห์การเก็บรวบรวมข้อมูล ประสานงานเพื่อตรวจสอบและนัดหมายวัน เวลาในการเข้าสัมภาษณ์เชิงลึกและทำแบบประเมินศักยภาพและความพร้อมฯ รวมทั้งการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง เช่น ข้อมูลพื้นฐานของโรงเรียน ยุทธศาสตร์การพัฒนาโรงเรียน หลักสูตรสถานศึกษา หลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพ (งานเกษตร) หลักฐานการประกันคุณภาพการศึกษา เป็นต้น นอกจากนี้ยังทำการเดินสำรวจรอบบริเวณโรงเรียนและสถานที่สำหรับจัดการเรียนการสอนรายวิชา งานเกษตรที่ฝึกและแหล่งการเรียนรู้ต่างๆ

ขั้นที่ 3 การศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับสมรรถนะของนิสิตครูเกษตรที่ดีๆ เก็บข้อมูลโดยการทำแบบสอบถามเกี่ยวกับสมรรถนะของนิสิตครูเกษตรที่ดีๆ กับกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย ผู้อำนวยการโรงเรียน หรือรองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการฯ หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพ ตัวแทนครูเกษตรในโรงเรียน จำนวน 23 โรงเรียน

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์เชิงลึกทำการวิเคราะห์เนื้อหาของข้อมูล (content analysis) เพื่อสรุปประเด็นตามกลุ่มข้อมูลและวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มข้อมูล (ผ่องพรรณ ตรียมงคลกุล และ สุภาพ นิตราภรณ์, 2555) ส่วนข้อมูลเชิงปริมาณวิเคราะห์ด้วยสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

เกณฑ์การแปลผลคะแนน

การประเมินศักยภาพและความพร้อมของโรงเรียนฯ ได้กำหนดเกณฑ์การแปลผลคะแนน เป็น 3 ระดับ คือ สูง ปานกลาง ต่ำ ดังนี้

- 2.33–3.00 คะแนน โรงเรียนมีศักยภาพ และความพร้อมอยู่ในระดับสูง
- 1.67–2.32 คะแนน โรงเรียนมีศักยภาพ และความพร้อมอยู่ในระดับปานกลาง
- 1.00–1.66 คะแนน โรงเรียนมีศักยภาพ และความพร้อมอยู่ในระดับต่ำ

การประเมินความคิดเห็นเกี่ยวกับสมรรถนะของนิสิตครูเกษตรที่ดีๆ ใช้เกณฑ์การแปลผลคะแนนเฉลี่ย 5 ระดับของ Best (1997)

- 4.51–5.00 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด
- 3.51–4.50 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก
- 2.51–3.50 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง
- 1.51–2.50 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อย
- 1.00–1.50 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ผลการวิจัย

1. ศักยภาพและความพร้อมของโรงเรียนเครือข่ายฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูสาขาวิชาการจัดการเรียนรู้ (เกษตรกรรมศึกษา)

จากการประเมินโดยใช้แบบประเมินศักยภาพและความพร้อมของโรงเรียนเครือข่ายฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูสาขาวิชาการจัดการเรียนรู้ (เกษตรกรรมศึกษา) พบว่า โรงเรียนเครือข่ายการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูในสาขาวิชาการจัดการเรียนรู้ (เกษตรกรรมศึกษา) ทั้ง 23 แห่ง มีศักยภาพและความพร้อมต่อการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูในสาขาวิชาการจัดการเรียนรู้ (เกษตรกรรมศึกษา) ในระดับสูง แต่เมื่อแยกเป็นรายด้าน ผลการศึกษาเป็นดังนี้

1.1 ด้านนโยบายและแผน พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ จำนวน 15 โรงเรียน มีศักยภาพและความพร้อมอยู่ในระดับสูง คือ โรงเรียนมีนโยบายและแผนงานในการรองรับนิสิตฝึกสอน โดยบรรจุไว้ในแผนปฏิบัติการของทางโรงเรียน รวมทั้งมีการประชาสัมพันธ์นโยบายดังกล่าวแก่สถาบันอุดมศึกษาเพื่อจัดส่งนิสิตมาฝึกสอน ทั้งนี้เนื่องมาจากเป็นโรงเรียนที่เปิดรับนิสิต/นักศึกษาจากมหาวิทยาลัย และสถาบันอุดมศึกษาที่ผลิตครูอยู่แล้ว เช่น มหาวิทยาลัยศิลปากร มหาวิทยาลัยราชภัฏและสถาบันพลศึกษา เป็นต้น ส่วนโรงเรียนอีก 8 แห่ง มีศักยภาพและความพร้อมอยู่ในระดับปานกลาง คือ มีเฉพาะนโยบายในการรับนิสิตฝึกสอน แต่ไม่ปรากฏอย่างชัดเจนในแผนปฏิบัติการของทางโรงเรียน รวมทั้งไม่มีการประชาสัมพันธ์นโยบายดังกล่าวแก่สถาบันอุดมศึกษา เพื่อจัดส่งนิสิตมาฝึกสอน

1.2 ด้านหลักสูตร มาตรฐานและสาระการเรียนรู้ พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ จำนวน 18 โรงเรียน มีศักยภาพและความพร้อมอยู่ในระดับสูง คือ โรงเรียนมีหลักสูตรสถานศึกษา หลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพ ตลอดจนมีสาระการเรียนรู้ด้านงานเกษตร ทั้งสาระหลักและเพิ่มเติม ที่เพียงพอสำหรับการจัดการเรียนการสอนแก่นิสิตจำนวน 2 คน ได้ไม่ต่ำกว่าคนละ 8-10 คาบต่อสัปดาห์ ทั้งนี้อาจจะเนื่องมาจากเป็นโรงเรียนขนาดกลาง ถึงขนาดใหญ่หรือใหญ่พิเศษ

1.3 ด้านบุคลากร พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ จำนวน 16 โรงเรียน มีศักยภาพและความพร้อมอยู่ในระดับสูง กล่าวคือ เป็นโรงเรียนที่มีอาจารย์ที่มีคุณสมบัติตรงตามข้อกำหนดของคุรุสภาในการทำหน้าที่อาจารย์พี่เลี้ยงแก่นิสิต คือ มีวุฒิการศึกษาตรงกับวิชาเอกเกษตร มีประสบการณ์การสอนรายวิชาด้านการเกษตรอย่างน้อย 3 ปี และประพฤติตนเป็นครูที่ดี ตลอดจนมีหน่วยงาน และ/หรือฝ่ายภายในโรงเรียนที่ทำหน้าที่กำกับดูแลระบบการรับการฝึกสอนของนิสิต ส่วนโรงเรียนที่เหลือมีศักยภาพและความพร้อมอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้เนื่องจากอาจารย์พี่เลี้ยงมีคุณสมบัติไม่ตรงตามข้อกำหนดของคุรุสภาในการทำหน้าที่อาจารย์พี่เลี้ยงแก่นิสิต คือ ไม่มีวุฒิการศึกษาวิชาเอกเกษตร แต่มีประสบการณ์การสอนวิชาเกษตรมรอย่างต่อเนื่องและเกินเวลา 3 ปี

1.4 ด้านอาคารสถานที่ และสื่ออุปกรณ์การสอน พบว่า ทุกโรงเรียนมีศักยภาพและความพร้อมอยู่ในระดับสูง กล่าวคือ มีอาคารเรียนการสอน ห้องปฏิบัติการ แปลงปฏิบัติการทางการเกษตร และสื่ออุปกรณ์ต่างๆ ที่จำเป็นสำหรับการจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ เพียงพอและมี

สภาพพร้อมใช้งาน และ/หรือมีการกำหนดงบประมาณในการจัดซื้อวัสดุ อุปกรณ์สำหรับการจัดการเรียนการสอน ทั้งนี้เนื่องจาก การเรียนการสอนในรายวิชางานเกษตร เป็นส่วนหนึ่งในกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพ ซึ่งเป็นหนึ่งในรายวิชาบังคับที่นักเรียนต้องเรียนในทุกระดับการศึกษา โรงเรียนจึงจัดให้มีแหล่งเรียนรู้ทางการเกษตรเพื่อรองรับการจัดการเรียนการสอนดังกล่าว นอกจากนี้ยังพบว่าบางโรงเรียนเป็นโรงเรียนที่น้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้เป็นแนวคิดหลักในการจัดการเรียนการสอน จึงเน้นทางด้านการเกษตรที่ค่อนข้างเด่นชัด เช่น โรงเรียนอุ้มทอง โรงเรียนบางลี่วิทยา เป็นต้น

1.5 ด้านขนาด ที่ตั้งและการคมนาคม พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ จำนวน 20 โรงเรียน มีศักยภาพและความพร้อมอยู่ในระดับสูง กล่าวคือ เป็นโรงเรียนขนาดกลางถึงใหญ่พิเศษ ที่ตั้งอยู่ในแหล่งชุมชนที่สามารถเดินทางได้อย่างสะดวกและปลอดภัย แต่ลักษณะการเดินทางค่อนข้างจะไม่สะดวก และมีข้อจำกัดเรื่องความปลอดภัยอยู่บ้างหากนิสิตเดินทางไป-กลับ

1.6 ด้านสวัสดิการ พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ จำนวน 15 โรงเรียน มีศักยภาพและความพร้อมอยู่ในระดับปานกลาง กล่าวคือ โรงเรียนไม่สามารถจัดบ้านพักครู (สถานที่พัก) และ/หรืออาหารกลางวัน ให้แก่นิสิตฝึกสอนได้ แต่สามารถจัดห้องทำงาน คอมพิวเตอร์ ติดตั้งสัญญาณอินเทอร์เน็ต และ/หรือสวัสดิการอื่นๆ แก่นิสิต เพื่ออำนวยความสะดวกแก่นิสิตในการใช้ชีวิตและปฏิบัติการสอนได้ ทั้งนี้เนื่องจากโรงเรียนมีข้อจำกัดด้านงบประมาณ และบ้านพักครูค่อนข้างเก่าไม่สามารถเข้าพักได้ ตลอดจนคำนึงความปลอดภัยของนิสิตด้วย ส่วนโรงเรียนอีก 8 แห่ง ซึ่งเป็นโรงเรียนขนาดใหญ่ต่างมีศักยภาพในการจัดทั้งบ้านพักและอาหารกลางวันให้แก่นิสิตได้

ศักยภาพและความพร้อมของโรงเรียนเครือข่ายฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูในสาขาวิชาการจัดการเรียนรู้ (เกษตรกรรมศึกษา)

ภาพที่ 2 การสังเคราะห์ศักยภาพและความพร้อมของโรงเรียนเครือข่ายฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูสาขาวิชาการจัดการเรียนรู้ (เกษตรกรรมศึกษา)

2. สมรรถนะของนิสิตครูเกษตรที่ดีตามความคาดหวังของโรงเรียนเครือข่ายฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู คณะศึกษาศาสตร์และพัฒนศาสตร์

จากการทำแบบสอบถามเกี่ยวกับสมรรถนะของนิสิตครูเกษตรที่ดีตามความคาดหวังของโรงเรียนเครือข่ายฯ พบว่า โดยภาพรวม รายด้าน และรายข้อโรงเรียนเครือข่ายฯ มีความเห็นด้วยอยู่ในระดับมากที่สุด ดังนี้ สมรรถนะหลัก โรงเรียนมีความเห็นว่าครูเกษตรควรมีความคิดสร้างสรรค์ในด้านการจัดการเรียนรู้และการประเมินผลวิชาเกษตรเชิงบูรณาการให้เหมาะสมกับกลุ่มผู้เรียนและบริบทของโรงเรียน และมีความรู้และทักษะในด้านเกษตร พอเพียงและเหมาะสมกับระดับที่สอนอยู่ในระดับมากที่สุดตามลำดับ ด้านสมรรถนะเสริม โรงเรียนเครือข่ายมีความเห็นว่าครูเกษตรที่ดีควรมีความฉลาดรู้ในเรื่องเทคโนโลยีการสื่อสาร พอเพียงแก่การใช้เป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้และการเผยแพร่ความรู้ได้ มีทักษะในการค้นคว้าความรู้เพื่อการเรียนการสอนวิชาเกษตรให้ทันสมัย และมีความสามารถขั้นพื้นฐานในการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ และมีทักษะในด้านภาษาและการสื่อสารที่ใช้การได้ดีสำหรับการทำหน้าที่ครู และพอเพียงในการใช้ติดต่อสื่อสารทางการศึกษากับประเทศเพื่อนบ้านได้ในเบื้องต้น อยู่ในระดับมากที่สุดตามลำดับ ส่วนด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์ โรงเรียนเครือข่ายฯ ให้ความสำคัญเกี่ยวกับความคิดเชิงระบบ สร้างสรรค์งาน และแก้ปัญหาได้มาเนลำดับแรก ตามมาด้วย มีความเป็นครู รักและศรัทธาในวิชาชีพ มีความรับผิดชอบ มีคุณธรรมจริยธรรม และมีใจรักทางการเกษตรและการให้ความรู้ทางการเกษตร ตามลำดับ (ตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 ความคิดเห็นของโรงเรียนเครือข่ายฯ ต่อสมรรถนะของนิสิตครูเกษตรที่ดี

(n=69)

รายการประเมิน	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	แปลผล
สมรรถนะหลัก			
1.มีความรู้และทักษะในด้านเกษตร พอเพียงและเหมาะสมกับระดับที่สอน	4.74	0.44	เห็นด้วยมากที่สุด
2.มีความคิดสร้างสรรค์ในด้านการจัดการเรียนรู้และการประเมินผลวิชาเกษตรเชิงบูรณาการให้เหมาะสมกับกลุ่มผู้เรียนและบริบทของโรงเรียน	4.80	0.41	เห็นด้วยมากที่สุด
สมรรถนะเสริม			
3.มีความฉลาดรู้ในเรื่องเทคโนโลยีการสื่อสาร พอเพียงแก่การใช้เป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้และการเผยแพร่ความรู้	4.64	0.48	เห็นด้วยมากที่สุด
4.มีทักษะในด้านภาษาและการสื่อสารที่ใช้การได้ดีสำหรับการทำหน้าที่ครู และพอเพียงในการใช้ติดต่อสื่อสารทางการศึกษากับประเทศเพื่อนบ้านได้ในเบื้องต้น	4.62	0.49	เห็นด้วยมากที่สุด
5.มีทักษะในการค้นคว้าความรู้เพื่อการเรียนการสอนวิชาเกษตรให้ทันสมัย และมีความสามารถขั้นพื้นฐานในการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้	4.64	0.48	เห็นด้วยมากที่สุด
คุณลักษณะที่พึงประสงค์			
6.มีใจรักทางการเกษตรและการให้ความรู้ทางการเกษตร	4.67	0.47	เห็นด้วยมากที่สุด
7.มีความเป็นครู: รักและศรัทธาในวิชาชีพ มีความรับผิดชอบ มีคุณธรรมจริยธรรม	4.70	0.46	เห็นด้วยมากที่สุด
8.มีความคิดเชิงระบบ สร้างสรรค์งาน และแก้ปัญหาได้	4.72	0.45	เห็นด้วยมากที่สุด
รวม	4.69	0.46	เห็นด้วยมากที่สุด

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า โรงเรียนเครือข่ายฯ ทั้ง 23 แห่งที่ทำการสำรวจต่างมีศักยภาพและความพร้อมในการเป็นโรงเรียนฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูในสาขาวิชาการจัดการเรียนรู้ (เกษตรกรรมศึกษา) ตามเกณฑ์ของคุรุสภา ทั้งนี้เนื่องมาจากทุกโรงเรียนนอกจากจะเปิดรับนิสิตฝึกสอนสาขาเกษตรกรรมศึกษาแล้ว ยังเปิดรับนิสิต/นักศึกษาในสาขาอื่นๆ จากสถาบันการผลิตครู เช่น มหาวิทยาลัยศิลปากร มหาวิทยาลัยราชภัฏและสถาบันพลศึกษาอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะบางโรงเรียนเป็นโรงเรียนเครือข่ายการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู สาขาวิชาเกษตรกรรมศึกษาของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์มากกว่า 20 ปี เช่น โรงเรียนอุทุมพรพิสัย โรงเรียนบางลี่วิทยา เป็นต้น ซึ่งโรงเรียนเหล่านี้ต่างมีความเข้าใจในระบบและกระบวนการผลิตครูเป็นอย่างดี และได้รับการพัฒนาคุณภาพให้เป็นไปตามเกณฑ์ของคุรุสภาอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้อาจเป็นผลมาจากการประกันคุณภาพการศึกษาที่ส่งผลให้โรงเรียนทั้ง 23 แห่งต่างพัฒนาคุณภาพการศึกษาในทุกๆ ด้านของโรงเรียนให้อยู่ในระดับที่ดีอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อภิชาติ ใจอารีย์ และ แพรวณา

เรียงริลา (2554) ที่ศึกษาวิเคราะห์ศักยภาพและความพร้อมของโรงเรียน ชุมชน และองค์กรท้องถิ่นในการพัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้ด้านเกษตรและสิ่งแวดล้อม พบว่า โรงเรียนเครือข่ายการเรียนรู้ด้านเกษตรและสิ่งแวดล้อม ต่างมีศักยภาพและความพร้อมในการพัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้ด้านเกษตรและสิ่งแวดล้อม ระหว่างมหาวิทยาลัย-โรงเรียน-องค์กรท้องถิ่น และชุมชนที่แตกต่างกัน โดยพิจารณาใน 4 มิติ คือ ด้านโครงสร้างการบริหารเพื่อดำเนินงานด้านเกษตรและสิ่งแวดล้อม ด้านหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ ด้านเกษตรและสิ่งแวดล้อม ด้านการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และด้านการสร้างการมีส่วนร่วมและเครือข่ายด้านเกษตรและสิ่งแวดล้อม และข้อเสนอแนะของงานวิจัย Traimongkolkul et al. (2007) เสนอว่า ความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับมหาวิทยาลัยได้ขยายไปสู่กิจกรรมที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ ในฐานะการฝึกปฏิบัติระหว่างครูกับนักวิจัย การวิจัยร่วมกันเพื่อการพัฒนาโปรแกรมการศึกษาคู่มือไป

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า โรงเรียนเครือข่ายฯ มีความคิดเห็นต่อสมรรถนะของนิสิตครูเกษตรที่ดีอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องจากทุกคนมองว่าผู้ที่ประกอบอาชีพครู ซึ่งจัดว่าเป็นวิชาชีพชั้นสูง มีบทบาทในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศให้มีความสามารถในการแข่งขันได้ ครูที่ดีจึงต้องมีความรู้ความสามารถในการจัดการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสม และต้องมีความรู้ในสาขาวิชาที่จะสอนอย่างถูกต้อง มีใจรักในวิชาชีพครู ต้องเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้วยการแสวงหาความรู้ใหม่ นอกจากนี้ การสังเคราะห์สมรรถนะของนิสิตครูเกษตรที่ดีตามความคาดหวังของโรงเรียนเครือข่ายฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู กับสมรรถนะทางวิชาชีพครู ด้านการปฏิบัติงานและการปฏิบัติตน ตามมาตรฐานวิชาชีพครู พ.ศ. 2564 ของสำนักงานเลขาธิการคุรุสภา (2564) กำหนดสมรรถนะวิชาชีพครู 3 ด้าน ได้แก่ 1) สมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ 2) สมรรถนะด้านความสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชน 3) สมรรถนะด้านการปฏิบัติหน้าที่ครูและจรรยาบรรณของวิชาชีพ ดังนี้

1) สมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ สอดคล้องกับคุณลักษณะของนิสิตครูเกษตรที่ดีตามความคาดหวังของโรงเรียนเครือข่ายฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู คณะศึกษาศาสตร์และพัฒนศาสตร์ คือ สมรรถนะหลัก ได้แก่ ครูเกษตรควรมีความคิดสร้างสรรค์ในด้านการจัดการเรียนรู้และการประเมินผลวิชาเกษตรเชิงบูรณาการ มีทักษะการสอนที่มีประสิทธิภาพ สามารถพัฒนาผู้เรียนให้เป็นแรงงานทางการเกษตรที่มีฝีมือสามารถแข่งขัน ครูควรมีความรู้และทักษะการเกษตรเชิงบูรณาการที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตและสิ่งแวดล้อมตามยุคสมัยที่เปลี่ยนไป มีความรู้ทางวิชาการและทักษะด้านการเกษตร ที่จำเป็นสำหรับการสอนเพื่อให้ผู้เรียนปฏิบัติได้จริง และสมรรถนะเสริมที่ระบุว่า ครูเกษตรควรมีสมรรถนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีการสื่อสาร และทักษะการทำวิจัยเพื่อการค้นคว้าความรู้ในการพัฒนาการเรียนการสอนให้ทันสมัย และมีความสามารถขั้นพื้นฐานในการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้

2) สมรรถนะด้านความสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชน สอดคล้องกับทักษะในด้านภาษาและการสื่อสาร เพื่อใช้ในการติดต่อสื่อสารทางการศึกษากับนักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน ตลอดจนทักษะการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อสื่อสารกับบุคลากรทางการศึกษาในระดับนานาชาติ

3) สมรรถนะด้านการปฏิบัติหน้าที่ครูและจรรยาบรรณของวิชาชีพ สอดคล้องกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูเกษต คือ ครูเกษตควรมีใจรักทางการเกษตและการให้ความรู้ทางการเกษต มีความเป็นครู รักและศรัทธาในวิชาชีพ มีความรับผิดชอบ มีคุณธรรมจริยธรรม และมีความคิดเชิงระบบ สร้างสรรค์งาน และแก้ปัญหาได้

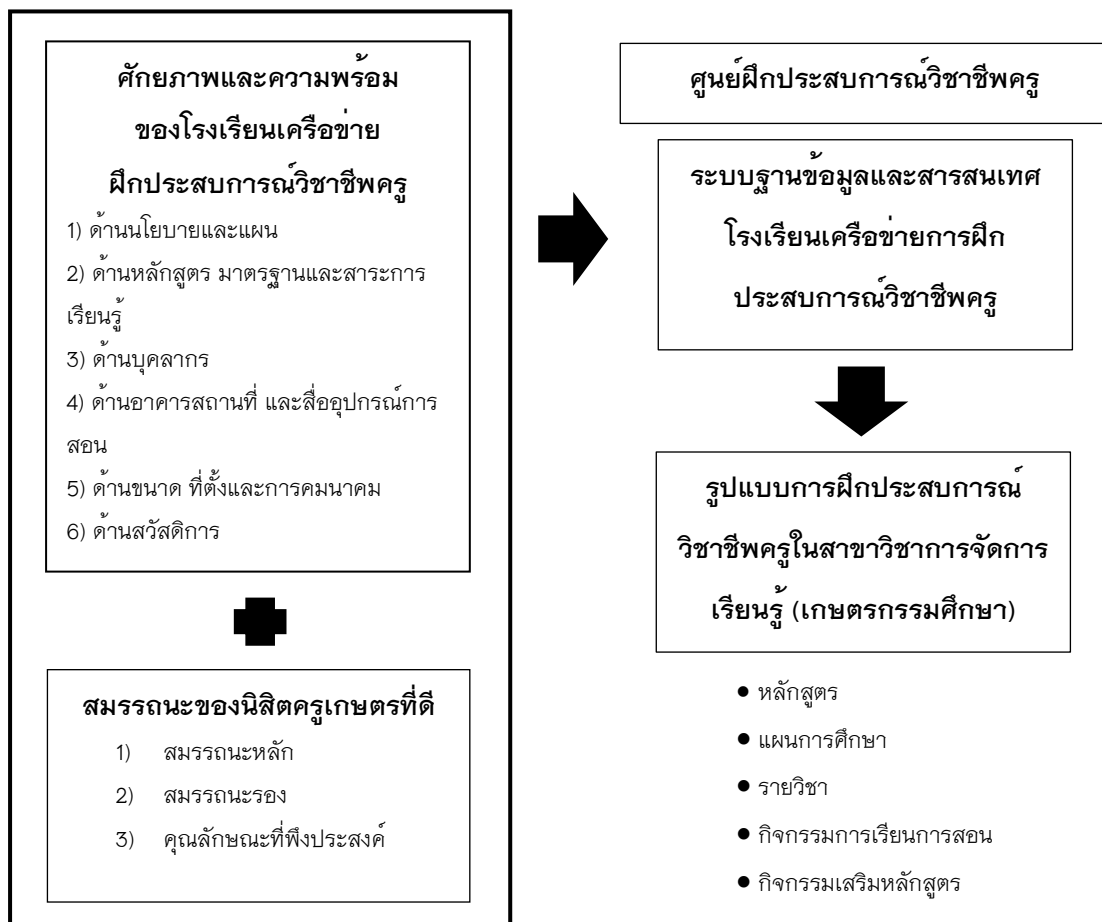
จากผลวิจัยดังกล่าวข้างต้นสะท้อนให้เห็นถึงว่า โลกมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา สังคมแห่งการเรียนรู้ไม่มีวันหยุดนิ่ง สังคมโลกกลายเป็นสังคมความรู้ (Knowledge Society) หรือสังคมแห่งการเรียนรู้ (Learning Society) องค์การทางการศึกษา จึงต้องปรับตัวให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ (Learning Organization) โดยพึงตระหนักว่าคุณภาพการศึกษาขึ้นอยู่กับคุณภาพครูเป็นหลัก (UNESCO, 1996) ดังนั้นครูจำเป็นต้องมีการพัฒนาสมรรถนะตนเองทั้งด้านความรู้ที่เชี่ยวชาญในสาขาวิชา ด้านเทคนิคการสอน รวมทั้งการเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ สอดคล้องกับการวิจัยของ สุดารัตน์ อุณเมือง (2544) ที่พบว่า คุณลักษณะของครูเกษตในทศวรรษใหม่ควรมีความรู้ความสามารถในอาชีพครู ความรู้ทั่วไป คุณธรรมจริยธรรม จรรยาบรรณ และการพัฒนาชุมชน และการวิจัยของ หัสตินทร์ ฤทธิทรงเมือง, ภัคพงศ์ ปวงสุข และ ปิยะนารถ จันทรเล็ก (2562) เรื่อง ความต้องการพัฒนาสมรรถนะของครูเกษตในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า ครูเกษตมีความต้องการพัฒนาสมรรถนะที่สำคัญ คือ สมรรถนะประจำสายงาน คือ สมรรถนะด้านการพัฒนาผู้เรียน การบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ ภาวะผู้นำครู การบริหารจัดการชั้นเรียน การสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชนเพื่อการจัดการเรียนรู้ และการวิเคราะห์ สังเคราะห์และการวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียน สมรรถนะด้านจริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพครู ทั้งการพัฒนาตนเอง การทำงานเป็นทีม การมุ่งผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงาน และการบริการที่ดี และผลการศึกษาของ Saavedra & Darleen (2012) โดยระบุสมรรถนะของครูในศตวรรษที่ 21 ที่สำคัญ คือ การพัฒนานักเรียนให้มีทักษะด้านต่าง ๆ ทั้งทักษะด้านการคิด การนำความรู้ไปใช้ การทำงานเป็นทีม การคิดสร้างสรรค์แก่นักเรียน ดังนั้น จึงเป็นสมรรถนะที่ครูใหม่ต้องตระหนักถึงความสำคัญในการพัฒนาตนเองให้สามารถจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะและคุณลักษณะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21

นอกจากนี้ในองค์ประกอบเกี่ยวกับคุณลักษณะของนิสิตครูเกษตที่ดี สอดคล้องกับข้อเสนอของ ถนอมพร เลหาจรัสแสง (2556) ได้เสนอทักษะที่จำเป็นสำหรับครูไทยในอนาคต (C-Teacher) ที่จำเป็นสำหรับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ไว้ 8 ประการ คือ 1) Content ครูต้องมีความรู้และทักษะในเรื่องที่สอน 2) Computer (ICT) Integration ครูต้องมีทักษะในการใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการจัดการเรียนการสอน 3) Constructionist ครูผู้สอนต้องเข้าใจแนวคิด ผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตัวเอง 4) Connectivity ครูต้องสามารถจัดกิจกรรมให้เชื่อมโยง เพื่อสร้างสภาพแวดล้อมในการเรียนรู้ 5) Collaboration ครูมีบทบาทในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในลักษณะการเรียนรู้แบบร่วมมือ 6) Communication ครูต้องมีทักษะการสื่อสาร 7) Creativity ครูต้องออกแบบ สร้างสรรค์กิจกรรมการ

เรียนรู้ จัดสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้ และ 8) Caring ครูต้องมีมุทิตาจิตต่อนักเรียน ต้องแสดงออกถึงความรัก ความห่วงใยอย่างจริงใจต่อนักเรียน

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

จากผลการวิจัยดังกล่าวศูนย์ฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูจะนำไปจัดทำเป็นระบบฐานข้อมูลและสารสนเทศโรงเรียนเครือข่ายการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูอย่างเป็นระบบ และนำไปสู่การพัฒนา รูปแบบการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูในสาขาวิชาการจัดการเรียนรู้ (เกษตรกรรมศึกษา) และออกแบบแผนการศึกษาของหลักสูตร รายวิชา กิจกรรมการเรียนการสอน และกิจกรรมเสริมหลักสูตร ที่สอดคล้องกับสมรรถนะที่คาดหวังทั้งสมรรถนะหลัก ได้แก่ ด้านความรู้และทักษะการเกษตร ด้านการจัดการเรียนรู้ สมรรถนะเสริม ได้แก่ ความฉลาดรู้ในเรื่องเทคโนโลยีการสื่อสาร ทักษะในด้านภาษาและการสื่อสาร ทักษะการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ได้แก่ มีใจรักทางการเกษตรและการให้ความรู้ทางการเกษตร มีความเป็นครู รักและศรัทธาในวิชาชีพ มีความคิดเชิงระบบและสร้างสรรค์ต่อไป

ภาพที่ 3 การสังเคราะห์องค์ความรู้และแนวทางการนำผลวิจัยไปใช้ประโยชน์

สรุป

โรงเรียนเครือข่ายฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู คณะศึกษาศาสตร์และพัฒนศาสตร์ ทั้ง 23 แห่ง จัดเป็นโรงเรียนที่มีศักยภาพและความพร้อมในการเป็นโรงเรียนฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนิสิต สาขาวิชาการจัดการเรียนรู้ (เกษตรกรรมศึกษา) ตามเกณฑ์ของคุรุสภา สามารถจัดส่งนิสิตไปฝึกปฏิบัติการสอนได้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่มีศักยภาพและความพร้อมอยู่ในระดับสูงทุกด้าน ยกเว้นด้านสวัสดิการ เนื่องจากมีโรงเรียนบางส่วนที่มีข้อจำกัดด้านงบประมาณ โดยเฉพาะบ้านพักครู ซึ่งเป็นอาคารเก่าขาดการบำรุงดูแลรักษาและจัดให้ครูประจำการจัดอาศัวยุติครบแล้ว

ทั้งนี้โรงเรียนเครือข่าย มีความคิดเห็นต่อสมรรถนะที่ดีของนิสิตครูเกษตร คือ นิสิตครูเกษตร ต้องมีความสามารถในการออกแบบและจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างหลากหลาย สามารถบูรณาการศาสตร์ทางการเกษตรเข้ากับวิชาอื่นๆ ได้อย่างเหมาะสม มีความรู้และทักษะทางการเกษตรอย่างลึกซึ้ง ถูกต้อง มีเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพครูและอาชีพเกษตรกรรม มีทักษะการพัฒนาหลักสูตร การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน มีความคิดเชิงระบบเพื่อการแก้ปัญหาและสร้างสรรค์ และมีความสามารถทางภาษาและวิทยาการคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีเป็นอย่างดี

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

จากผลการวิจัย พบว่า โรงเรียนที่ทำการสำรวจทั้ง 23 แห่ง มีโรงเรียนที่มีศักยภาพและความพร้อมในการเป็นโรงเรียนฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูสาขาวิชาการจัดการเรียนรู้ (เกษตรกรรมศึกษา) ตามเกณฑ์ของคุรุสภาในระดับสูง สามารถใช้เป็นฐานข้อมูลการตัดสินใจเลือกโรงเรียนฝึกสอนของนิสิตได้ นอกจากนี้ยังเป็นฐานข้อมูลแก่อาจารย์นิเทศในการสร้างความเข้าใจอันดีกับทางโรงเรียน เพื่อให้การฝึกสอนเป็นไปด้วยดี แต่ก็ยังพบว่าบางโรงเรียนยังมีปัญหาเกี่ยวกับครูพี่เลี้ยงบางท่าน มีคุณสมบัติไม่ตรงกับที่คุรุสภากำหนด มีแหล่งเรียนรู้หรือสื่อการเรียนการสอนที่ไม่สอดคล้องกับลักษณะการจัดการเรียนการสอน จึงเสนอแนะให้ศูนย์ฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู คณะศึกษาศาสตร์และพัฒนศาสตร์ จัดโครงการพัฒนาศักยภาพและความพร้อมของโรงเรียนเครือข่ายการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู เช่น การจัดโครงการฝึกอบรมด้านการวิจัยสำหรับคุณครูพี่เลี้ยง เป็นต้น

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

จากผลการศึกษาสมรรถนะของนิสิตครูเกษตรที่ดีตามความคาดหวังของโรงเรียนเครือข่าย และการสังเคราะห์ความสอดคล้องสมรรถนะทางวิชาชีพครู ด้านการปฏิบัติงานและการปฏิบัติตน ตามมาตรฐานวิชาชีพครู พ.ศ. 2564 ของสำนักงานเลขาธิการคุรุสภา จึงมีข้อเสนอแนะให้ทางหลักสูตรทำการ

วิจัยสถาบันเพื่อออกแบบหลักสูตร รายวิชา และกิจกรรมการเรียนรู้รวมทั้งกิจกรรมพัฒนาศักยภาพของนิสิตโดยเน้นให้เป็นไปตามข้อค้นพบดังกล่าว

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579*. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.
- คณะศึกษาศาสตร์และพัฒนศาสตร์. (2562). *แนะนำคณะศึกษาศาสตร์และพัฒนศาสตร์*. สืบค้นเมื่อ 18 มกราคม 2565, จาก <http://www.edu.kps.ku.ac.th/>
- โครงการการศึกษาไทยในยุคโลกาภิวัตน์. (2542). *ความจริงของแผ่นดิน*. กรุงเทพฯ: เจ พิล์ม โปรเซส.
- ชนะ วันหนูน. (2557). *บทบาทและความสำคัญของวิชาเกษตรในโรงเรียน*. สืบค้นเมื่อ 18 ตุลาคม 2564, จาก <http://158.108.70.5/emagazine/emagazine1/agriculture.html>
- ถนอมพร เลหาจรัสแสง. (2556). *การเรียนรู้ในยุคสมัยหน้า: ตอนรูปแบบและทฤษฎี การเรียนรู้อนาคต*. สืบค้นเมื่อ 18 มกราคม 2565, จาก <http://thanompo.edu.cmu.ac.th/load/journal/50-51/next-generation%20of%20learning.pdf>
- นพคุณ ศิริวรรณ. (2557). *ปกิณกะการศึกษาเกษตรไทย: สารสำคัญที่ต้องทบทวน*. กรุงเทพฯ: มินเชอร์วิส ซัพพลาย.
- ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง มาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี สาขาครุศาสตร์และศึกษาศาสตร์ (หลักสูตรสี่ปี) พ.ศ. 2562. (2562). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 136 ตอนพิเศษ 56 ง.
- ประกาศคุรุสภา เรื่อง การรับรองปริญญาตามมาตรฐานวิชาชีพ หลักสูตร 4 ปี พ.ศ. 2563. (2563). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 137 ตอนพิเศษ 140 ง.
- ผ่องพรรณ ตรัยมงคลกุล และ ประสงค์ ต้นพิชัย. (2547). *การศึกษาเชิงวิพากษ์: สถานภาพและทิศทางของการศึกษาเกษตรในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- ผ่องพรรณ ตรัยมงคลกุล และ สุภาพ ฉัตรภรณ์. (2555). *การออกแบบการวิจัย*. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- วัชรภัทร เดชะวัฒนศิริดำรง. (2563). *แนวทางการพัฒนาโรงเรียนเครือข่ายฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูให้เป็นโรงเรียนร่วมพัฒนาวิชาชีพครู โดยใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ*. *วารสารวิจัยราชภัฏ* กรุงเทพฯ, 7(2), 1–8. <https://so01.tci-thaijo.org/index.php/rdi-ar/article/view/243381>
- สุตารัตน์ อุ่นเมือง. (2544). *คุณลักษณะของครูเกษตรในทศวรรษใหม่(วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต)*, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา. (2550). *คู่มือการดำเนินงานรับรองปริญญาและประกาศนียบัตรทางการศึกษาเพื่อการประกอบวิชาชีพ*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ สกสค. ลาดพร้าว.

- สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา. (2554). *คู่มือการออกใบอนุญาตประกอบวิชาชีพทางการศึกษา*.
กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา.
- สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา. (2564). *ประกาศคณะกรรมการอำนวยการทดสอบ เพื่อขอรับ
ใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครู เรื่อง หลักเกณฑ์ วิธีการ และเครื่องมือทดสอบและประเมิน
สมรรถนะทางวิชาชีพครู ด้านการปฏิบัติงานและการปฏิบัติตน ตามมาตรฐานวิชาชีพครู พ.ศ.
2564 ณ วันที่ 23 พฤศจิกายน 2564*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2553). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542
ที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553*. สืบค้นเมื่อ
18 ตุลาคม 2564, จาก <http://kormor.obec.go.th/act/act081.pdf>
- หัตถินทร์ ฤทธิ์ทรงเมือง, ภัคพงศ์ ปวงสุข และ ปิยะนารถ จันทร์เล็ก. (2562). ความต้องการพัฒนา
สมรรถนะของครูเกษตกรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. *วารสารครุศาสตร์อุตสาหกรรม*, 18(1),
145–152. <https://ph01.tci-thaijo.org/index.php/JIE/article/view/154314>
- อภิชาติ ใจอารีย์ และ แพรวนภา เรียงริลา. (2554). *ศักยภาพและความพร้อมของโรงเรียน ชุมชน
และองค์กรท้องถิ่นในการพัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้ด้านเกษตรและสิ่งแวดล้อม*. นครปฐม:
ภาควิชาการพัฒนาศักยภาพกรมมนุษย์และชุมชน คณะศึกษาศาสตร์และพัฒนศาสตร์
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- อภิชาติ ใจอารีย์ และณภัทร ทองมั่ง. (2560). ทิศทางการผลิตครูเกษตกรของประเทศไทยในช่วง 10 ปี
(พ.ศ. 2558–2567). *Veridian E-Journal, Silpakorn University*, 10(3), 2087–2106.
<https://he02.tci-thaijo.org/index.php/Veridian-E-Journal/article/view/110250>
- Best, J. W. (1997). *Research in Education*. Englewood, New Jersey: Prentice-Hall.
- Saavedra, A.R., & Darleen, V.O. (2012). Learning 21st-Century Skills Requires 21st-Century
Teaching. *Phi Delta Kappan, Sage Journals*, 94(2), 8–13.
<https://doi.org/10.1177/003172171209400203>
- UNESCO. (1996). *Report to UNESCO of the International Commission on Education for the
Twenty-First Century*. Retrieved April 22, 2022, from http://www.unesco.org/education/pdf/15_62.pdf
- Traimongkolkul P., Tunpichai, P., Srisuantaeng, S., & Ying-Yuad, N. (2007). University-Local
School Collaboration in Agricultural and Environmental Education. *Kasetsart Journal (Social
Sciences) (Thailand)*, 28(3), 342–350. http://kasetsartjournal.ku.ac.th/kuj_files/2008/A080402133054.pdf